

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijtendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerker (afz.): Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Broon, Amsterdam; Drs W. E. Engelkes, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Groenheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Kuipers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. B. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Ruitmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijs, Meppel; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgeverij:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 38 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland en Ned.-Indië f9.— per jaar.
Advertentiën: 35 cent per regel.

INHOUD: Uit de Schrift: Apollos (Hand. 18:26). — Kerkelijk Leven: De vermaningen. Het formulier van den Ban. Het formulier van de Westeropening. De Rapporten op de particuliere Synodes van Erisland. — Voorbeelden. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Vrouwenroep en vrouwenhart. — Bijbeelden: In de school der wijsbegeerte XXXII. — Kerkhistorische LXXX. — Literatuur en Kunst. Als van oude prenten. — IV (Stob). — Zending en Evangelisatie: twee dingen. — Uit de Buitenl. Kerken: Een boodschap van Genève. — Perschoon. — Stemmen uit onze Kerken. — Correspondentie. — Kerkenieuws.

Wegens de Jaarvergadering van de Vereen. voor Hooger Onderwijs op Geref. Grondslag, deze week geen hoofdartikel.

UIT DE SCHRIFT.

Apollos.

..... En als hem Aquila en Priscilla gehoord hadden, namen zij hem tot zich en legden hem den weg Gods onderscheidenlijker uit.

Hand. 18:26.

Onder de problemen, die we tegenwoordig rijk zijn, (als rijk daar tenminste het goede woord voor is) behoort ook dat van de intellectueelen. Met intellectueelen worden dan bedoeld de gemeentelieden, die een bijzondere mate van ontwikkeling hebben, die wat meer geleerd hebben dan recht toe recht aan. Want ofschoon het woord intellectueel afkomstig is van intellect of verstand, zal toch niemand beweren, dat zij, die met dien naam genoemd worden, ook werkelijk altijd in verstand boven de ongeschoolde eenvoudigen uitsteken. Neen, het verschil ligt daarin, dat zij door opleiding en opvoeding of misschien wel door eigen onderzoek zich meer hebben kunnen ontwikkelen, al staat een en ander menigmaal ook met aanleg en begaafdheid in verband.

Deze intellectueelen worden wel weer nader onderscheiden in zulken, die een academisch-wetenschappelijke opleiding hebben genoten, en anderen, die dat voorrecht missen, en zich met een mindere vorming moeten behelpen.

Nu wil ik van onze zoogenaamde „ontwikkelden“ niets kwaads zeggen, noch de eenvoudige ongetuigen tegen hen uitspelen, maar het feit, dat zoo nu en dan het „probleem van het intellect“ weer opduikt, toont, dat we niet altijd de harmonische saamvoeging der meer- en minder ontwikkelde in ons kerkelijk leven hebben bereikt. En toch is het onze dure roeping er naar te streven, want daar ligt een groote zegen Gods in. Die zegen wordt geweerd, als de intellectueel zich hoogmoedig boven de gewone schare verheft, of zich uit de hoogte tot haar neerbuigt.

Maar evenzeer wordt die zegen geweerd als de ongeschoolde de rijker-ontplooiden gaven en meerdere kennis der beter-ontwikkelden versmaden en er op smalen.

Eerst als beide groepen elkaar aanvullen en door onderlingen nitruil van denkbeelden elkaar sterken en verrijken, eerst dan brengt alle geestelijk kapitaal, dat Christus aan Zijne Kerk gaf, de hoogste rente op. Dan is er gemeenschap der heiligen in den schoonsten zin des woords.

Wat hebben we daar een mooi voorbeeld van te Efeze in Apollos, Aquila en Priscilla. Apollos was daar de intellectueel.

Aquila en Priscilla daarentegen eenvoudige, ongeleerde handwerkslieden, tentenmakers.

Apollos was een fijne geest, een rijk-begaafde, wetenschappelijk-ontwikkelde Jood, afkomstig uit Alexandrië, dat toentertijd een centrum van geleerdheid was. Hij was gevormd als een Grieksche cultuurmensch. En wat had hij een kennis van het Oude Testament. Daarbij beschikte hij over een rijk sproektalent, was vurig van geest en had sterke arbeidskracht en -lust. Ook was hij van het evangelie der genade Gods in Christus niet

vreemd gebleven. Hij was daar zelfs in onderwezen, maar wist er toch nog niet genoeg van, daar zijn leeraars, blijkbaar afkomstig uit de school van Johannes den Dooper, hem niet verder dan tot den Doop van Johannes hadden kunnen leiden.

Toch brandde hij van ijver dit evangelie van het Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt aan de Joden te prediken, en wel naar aanleiding van de Schriften des Ouden Verbonds. Zoo komt hij ook te Efeze en spreekt daar vrijmoedig in de synagoge.

Daar hooren hem Aquila en Priscilla, de eenvoudige trouwhartige vrienden van Paulus, die zoveel met dezen gesproken, en zoveel van hem geleerd hebben, die de Christusprediking ontvangen hebben uit de allereerste hand, en nu den eenigen troost in leven en sterven kennen en genieten.

Zij hooren Apollos, vinden zijn rede schoon, verblijden zich in zijn rijke gaven, in zijn trouwe toewijding, in de vurigheid van zijn geest, in zijn diepdringende kennis van het Woord, maar bemerken tevens, dat hij er niet met het evangelie van Christus nog niet is, dat hij daarin en daarvan nog heel wat leeren moet.

En wat is nu het treffende?

Dat zij, de ongeschoolde arbeidersmensen, niet uit de hoogte over Apollos den staf breken. Dat ze niet zeggen: wat 'n stumperd bij Paulus vergeleken! Dat ze niet smalen: wat moet die jonge man met al zijn geleerdheid en zijn mooie woorden! Dat treedt daar zoo vrijmoedig op!

Ook maken ze hem niet verdacht bij anderen als een jong eigendunkelijk mannetje, bij wien het alles in het hoofd en op de tong ligt, en maar weinig in het hart.

Dat valt te meer op, omdat Apollos had wat hun vereerde en geliefde Paulus miste, n.l. schitterende gaven van welsprekendheid. Daardoor te eer hadden Aquila en Priscilla geprikkeld kunnen worden om dezen nieuwen prediker te bedillen.

Let er verder op, dat ze zich niet aan Apollos opdringen en niet zeggen: och man, wat ben je nog een stumperd! Werp je wetenschap eens overboord en laat je nu eens van Gods volk leeren. Niets van dat alles.

In stille liefde nemen ze Apollos tot zich in huis, spreken daar met hem, rustig, kalm, in het verborgene, met alle waardeering voor zijn gaven, met alle blijdschap over zijn komst, en vertellen hem dan zoo gaandeweg meer van Paulus' onderwijs over Christus, van het werk des H. Geestes, en de waarheid, die naar de godzaligheid is.

Ze gaan niet boven dezen jongen broeder staan, maar naast hem, hand in hand, hart aan hart. Ze zien, dat de Heere in hem iets groots, iets goeds aan Zijne Kerk geeft.

En nu vullen zij zijn kennis en inzicht aan, leggen hem den weg Gods onderscheidenlijker uit.

En het mooie aan den anderen kant is dat die wetenschappelijk-gevoerde redenaar, die vurige talentvolle jonge man, die echte intellectueel ootmoedig genoeg is om als een kind naar hen te luisteren en zich te laten onderwijzen door deze eenvoudige trouwe zielen, die door Gods Geest worden geleid, ja, dat hij hun onderwijs gretig en dankbaar aanvaardt.

Nu zijn ze met elkaar rijk.

En voor elkaar tot zegen.

Zoo komt er harmonische ontplooiing van alle gaven en krachten, en saambinding in waarachtige gemeenschap der heiligen.

Hebben wij van Apollos, Aquila en Priscilla niets meer te leeren?

Of kunnen zij ons mogelijk — b.v. als wij bezig zijn „het cultuurprobleem der intellectueelen“ op te lossen — met hun drieën „den weg Gods wat onderscheidenlijker uitleggen“?

F. C. M.

KERKELIJK LEVEN.

De vermaningen.

Aan de afsnijding gaan de „vermaningen“ van den kansel vooraf.

Deze vermaningen zijn drie in getal.

Het zijn natuurlijk geen vermaningen, gericht tot den zondaar of zondares. Deze moeten langdurig en herhaaldelijk worden vermaand.

Maar ze zijn gericht tot de gemeente.

Voor deze vermaningen ontwierpen Deputaten nu formulieren.

Een uitnemende gedachte.

Vele kerken hebben daar geen doordachte formulieren voor. Soms worden ze door den predikant even geïmproviseerd.

Hier tegen rijzen vanzelf bezwaren.

Het ontwerp van Deputaten is, naar zij meedeelen, gedeeltelijk ontleend aan wat reeds in enkele kerken gebruikelijk is.

Om een denkbeeld hiervan te geven, neem ik hier over het formulier voor de Tweede Vermaning.

Geliefden. De kerkeraad was reeds eenmaal in de droeve noodzakelijkheid aan de gemeente mede te deelen, dat een broeder (zuster) zich heeft schuldig gemaakt aan ergerlijke overtreding van het gebod des Heeren (bestaande in) en dat hij (zij) wegens zijne (hare) kennelijke onboetvaardigheid niet slechts van het H. Avondmaal is afgehouden geweest, maar dat de kerkeraad ook verder met hem (haar) had te handelen.

Nu kan de kerkeraad met groote droefheid u niet verbergen, dat tot hertoe van waarachtige bekeering bij deze(n) broeder (zuster) niets is gebleken, maar integendeel aan de menigvuldige bestraffingen en vermaningen door hem (haar) geen gevolg is gegeven.

Daarom wordt met de afsnijding thans voortgegaan, en na ingewonnen advies der Classis, voor de tweede maal hiervan mededeeling gedaan, thans met het noemen van den naam des zondars (der zondares).

Deze is: N. N., wonende

Wij wekken u met den meesten ernst op hem (haar) gedurig liefderijk te vermanen en voor hem (haar) naarstiglijk te bidden of het den Heere behagen mocht hem (haar) tot bekeering te leiden, opdat hij (zij) zich niet tot het uiterste verharde.

Hierin is de juiste toon getroffen.

Enige correctie in den vorm is nog wel noodig.

Zoo behoorde b.v. de zinsnede: „Nu kan de kerkeraad met groote droefheid u niet verbergen“ wel in ons tegenwoordig Nederlandsch te worden uitgedrukt.

Overigens beteekenen deze formulieren mettoord verrijking.

Het formulier van den Ban.

Een drietal veranderingen zijn door Deputaten voor dit formulier geconcipeerd.

Voor „verroterend“ lid willen zij lezen „bedorven“ lid.

Deputaten motiveeren: „De gepastheid dezer verandering behoeft ongetwijfeld niet nader bewezen te worden“.

Zou dit waar zijn?

Ik geloof juist, dat toelichting op dit punt niet mag ontbreken.

Er staat in het formulier niet verrot lid. Dan zou men het kunnen vervangen door het zachtere bedorven lid.

Maar men vindt daar verrotterend lid. Het verrottingsproces is aan den gang. Maar nog niet vol eind. Zelfs wordt de mogelijkheid opengelaten, dat het bedervingsproces nog gestuit wordt. En daarom volgt er: en tot nog toe ongeneeselijke lid. Op de woorden: en tot nog toe, komt het hier aan.

Zet men nu: bedorven lid, dan is het bedorft

Facultatief.

tot het laatst van het laatste stadium voorigedron- gen en is er geen genezen meer aan. Dan geraakt men in strijd met de woorden, die volgen en met het heele karakter van den ban, die toch een uiter- ste remedie is om den zondaar nog te behouden. Bederven is daarom beslist foutief.

Wanneer men aan het begrip „bederf“ de voor- keur geeft boven „verrotting“ — en ook ik gevoel daar veel voor — dan zou men moeten spreken van: bedervend lid.

Met de twee overige veranderingen kan ik voor mij grif accoord gaan.

„Zij bedoelen voor „Voorstanders“ te lezen „Op- zieners“ en voor „minste“ „geringste“.

Dergelijke kleine veranderingen waren er nog wel in grooteren getale aan te brengen.

Een andere vraag is of Deputaten hiermee aan- hun opdracht hebben voldaan.

Of zij niet hadden moeten overwegen een veel ingrijpender herziening voor te stellen.

En zoo hun dit niet wenschelijk bleek, daarvan omstandig rekenschap hadden moeten geven.

Het kon hun niet onbekend zijn, dat het formu- lier van de afsnijding vaak tot groote moeilijk- heden aanleiding heeft gegeven.

Onze kerken oefenen niet enkel levenstucht, maar ook leertucht.

En nu deed zich meer dan eens de kwestie voor: is dit formulier in ieder geval van leertucht wel te gebruiken.

Wordt iemand geheel van het geloof afvallig, openbaart hij zich als een godloochenaar, een spot- ter of een totaal onverschillige, dan past dit for- mulier geheel op hem.

Maar kan ditzelfde ook verklaard van iemand, die wel een dwaling aankleeft en die propageert, doch aan wiens kindschap Gods we ten slotte niet gaarne zouden twijfelen?

Dat komt herhaaldelijk voor.

En wat doet men dan?

In den regel scheiden zulke dwalenden zich af en voegen zich bij een andere kerk of eenige sekte.

Maar soms willen zij dat niet.

Naar hun oordeel zijn de Gereformeerden ook christenen en al zijn ze het op kardinale punten niet langer met hen eens, zoo vinden zij het toch niet noodzakelijk met hen te breken.

Zij nemen een ruim standpunt in.

Hen in de kerk laten, vooral zoo zij hun dwa- lingen zoeken te verspreiden, gaat natuurlijk niet.

Men mag eenzijdig niet zeggen: alleen Gere- formeerden kunnen ware christenen zijn.

Maar anderzijds brengt het karakter van onze kerken ook mede, dat we niet deze gedragslijn mogen volgen: allen, die zich als ware christenen openbaren, laten wij tot de gemeenschap der kerk toe.

Onder de „zogenoemde Darbisten“ zijn veel lieve, teedere christenen.

Toch hooren zij in onze Gereformeerde Kerken niet thuis.

Evenzoo zou ik op het christen-zijn van vele apostolischen en ethischen niet gaarne iets af- dingen.

Toch zou het zonde zijn de deuren ook voor hen open te zetten.

Dan zouden onze kerken in een minimum van tijd, ja terzelfder tijd, hun Gereformeerde karakter hebben verloren.

Dan zouden de belijdenisschriften niet langer ac- coörd van gemeenschap zijn.

Dan zouden we spoedig geheel zijn doorgelooit. In de kerk mogen ze niet blijven.

Hen zonder vorm van proces te „schrappen“ is al evenzeer ongeoorloofd.

„Schrappen“ is geen tuchtmiddel.

Zoo zou de uiterste maatregel der liefde, de afsnijding, wel op openbare goddeloozen worden toegepast, maar op hen niet.

Zij zouden liefdeloos de kerk uitgeworpen worden.

Dus dan ook hen met het formulier van den Ban afsnijden?

Ook dat heeft zijn bezwaren.

Wie zou van iemand, die naar onze innerlijke overtuiging, zij het dan al dwalend, God vreest, durven verklaren, dat hij „vreemd is aan de ge- meenschap van Christus“ en tot de gemeente dur- ven spreken: hij „is daarom door ulieden te hou- den als de heiden en de tollenaar, naar het bevel van Christus, die zegt in den hemel gebonden te zijn, al wat Zijn dienaars binden op de aarde.“

Ieder gevoelt, dat dit op den toestand niet klopt. Een geval uit de praktijk.

Een ernstige jonge man was onder apostolischen verzeld geraakt, loochende de uitverkiezing, ge- loofde aan de wederherstelling aller dingen enz. Hij zweeg daarvan niet. Integendeel. Elke ge- legenheid nam hij te baat om zijn leeringen aan man of vrouw te brengen, ieder klampte hij aan. Door den kerkeraad was hij niet te overtuigen. Ook was hij niet van zins de Gereformeerde Kerk te verlaten, hoewel hij openlijk verklaarde het op ver- schillende punten met de Gereformeerde belijdenis niet eens te zijn. Apostolische broeders radden hem in de Gereformeerde Kerk te blijven en voor den drang op hem uitgeoefend, niet te zwichten.

Overigens was zijn wandel onberispelijk, onder- zocht trouw de Schriften, beleed zijn algeheele verdorvenheid, stelde zijn betrouwen alleen op de genade van Christus.

Denk u de moeilijkheid van den kerkeraad, die hierover te oordeelen had, eens in.

Het formulier van den Ban tot in onderdeelen op hem toepassen, daarvoor deinsde de kerkeraad begrijpelijkerwijze terug.

Daarom heeft men een oplossing hiervoor ver- langd.

Sommigen dachten zich een tweede formulier van den Ban naast het eerste.

Anderen meenden met wijziging van een enkele passage het gewone formulier daarvoor pasklaar te maken.

Voor hen is het rapport een ontuchtering.

Ik stel mij in deze geen partij.

Maar wel had ik verwacht, dat Deputaten deze zaak onder de oogen zouden hebben gezien.

Uit niets blijkt echter, dat ze dit deden.

En dat vind ik jammer.

Dubbel jammer!

Het formulier van de Wederopneming.

Hierin waren nog wel wat taalvosjes te vangen. Maar Deputaten zijn van oordeel, dat zij den wijngaard niet bederven.

Immers heet het kort en bondig: Omtrent dit for- mulier hebben Deputaten geen voorstellen te doen.

De Rapporten op de Particuliere Synodes van Friesland.

Ter verdere oriëntering in het oordeel van de Particuliere Synodes over de rapporten, welke ter Generale Synode zullen worden aangeboden, volge nu Friesland.

Eigenlijk komt hier alleen Friesland, Noordelijk Gedeelte, in aanmerking.

Deze Particuliere Synode behandelde de rap- porten zeer uitvoerig en sprak zich blijkens het officieel verslag aldus uit:

De kerken van Friesland (N.G.) vergaderd in Particuliere Synode, met veel belangstelling ken- nis genomen hebbende van de rapporten der Deputaten tot Herziening van de liturgie enz., en van de voorstellen daarin gedaan, dankbaar waardeurende den veel omvattenden arbeid, welke daaraan is ten koste gelegd, en de wijze waarop daarin onderscheidene vraagstukken aan de orde zijn gesteld, nochtans van oordeel, dat deze voorstellen voor het meereendeel nog niet die rijpheid vertoonen, waardoor zij reeds voor een beslissing vatbaar zouden zijn, en ook de kerken zelf in menig opzicht nog niet voor zulk een beslissing rijp kunnen worden geacht, verzoeken de Generale Synode, deze voorstellen in den vorm waarin zij gedaan zijn, niet te aanvaarden, maar daaruit alleen aan te nemen, wat noodzake- lijk om verandering roept en waarover in de kerken genoegzame overeenstemming be- staat, het overige, voor zoover daaraan behoefte is, tot nadere overweging opdragende aan com- missies met een minder omvangrijk mandaat.

Ten aanzien van de afzonderlijke voorstellen, merken zij op:

1o. wat betreft de belijdenisvragen.

a. dat er bij haar bezwaar bestaat tegen de uitdrukking voorkomende in het rapport blz. 170 alinea 8, sub 2, als zou in de belijdenisvragen, „meer de behoefte, dan het bezit, meer de begeerte dan de zekerheid“ dienen tot uitdrukking te worden gebracht, omdat h. t. de belijdenis toch is de be- lidenis des geloofs, en het geloof naar onze formulieren van Eenigheid altijd als een geestelijk bezit moet worden opgevat;

b. dat het haar gewenscht voorkomt, dat de Synode een kort formulier van belijdenis doe op- stellen, waarin als noodzakelijke punten voor de belijdenisvragen worden opgenomen: instemming met de belijdenis, uitdrukking van het per- soonlijk geloof, belofte van naastig bijwonen van den Dienst des Woords en het ge- bruik der Sacramenten;

c. dat de formulering dezer vragen soberder zij, dan die welke door de Deputaten wordt voor- gesteld, ook meer in aansluiting aan de formulering in onze belijdenisschriften, en aldus, dat daarin het belijdenis-doen duidelijker uitkomt als te zijn, een belijdenis des geloofs.

(Zie bijlage I)

2o. wat betreft de orde der liturgie.

a. dat het haar gewenscht voorkomt, wanneer de Synode meent de belijdenis der zonden en de verkondiging der vergeving in de orde der liturgie op te moeten nemen (wat zonder genoeg- zame instemming in onze kerken niet zonder be- zwaar zou kunnen geschieden), alsdan in de ver- kondiging van de vergeving der zonden het woord „herein“ te vervangen door een krachtiger woord, en h. t. door de invoering van de woorden „met een geloovig hart“ voor „toevlucht nemen“ beter uitkomt, dat de vergeving der zonden aan de oefening van het geloof gebonden is;

b. dat zij voorts voorstelt den dienst der barm- hartigheid niet te regelen zooals door deputaten wordt aanbevolen, maar dit over te laten aan de plaatselijke kerken naar gelang van de plaats- lijke omstandigheden en voor het overige het door deputaten voorgestelde aan de nadere kennisneming en overweging der kerken over te laten.

3o. Wat betreft de formulier-geboden: dat zij afzweeren daarin geenerlei verandering aan

te brengen, tenzij dan in het „gebed voor allen nood der Christenheid“ en het gebed na de hand- delingen der kerkelijke bijeenkomsten, de opname van een bede voor de zending enz., waarbij dan ook nog wordt gevoegd een bede voor den dienaar en het werk der barmhartigheid.

4o. Wat betreft de formulieren voor de be- diening van den Doop en het Avond- maal en de oefening der kerkelijke tucht, dat zij in overweging geven uit de des- betreffende voorstellen:

a. alleen over te nemen de drie „vermaningen“ bij de afkondiging van de trappen der kerkelijke tucht; in het formulier van den Kinderdoop in de derde vraag de woorden „te onderwijzen“, te laten volgen „en te doen (of te helpen) onderwijzen“, in het formulier voor den Doop van volwassenen de woorden „privatelyk door ons“ in de aanspraak tot de doopelingen te laten vervallen en in het dankgebed het woord „persoon“ in „broeder(s) of zuster(s)“ te veranderen;

b. zoo de Synode het gewenscht acht een verkort Avondmaalsformulier op te stellen, — hetgeen ech- ter hi met het oog op de wenschelijkheid, dat de avondmaalsganger steeds van het geheele for- mulier hebbe kennis genomen, niet zonder groot bezwaar is, daarin dan toch in ieder geval de heenwijzing naar het plaatsbekleedend lid van Christus volledig op te nemen; en dan niet alleen in een noot, maar in de kerkenorde zelf vast te leggen, dat dit verkorte formulier alleen bij de voortzetting van de Avondmaalsviering in den mid- dag- of avondgodsdienstoefening gebruikt zal wor- den.

5o. Wat betreft de formulieren tot bevestiging van de Dienaren des Woords, van de Onderlingen en Diakenen en van het Hu- welijk, dat zij het in het bijzonder van deze formulieren gewenscht achten, ze nog eens aan een commissie in studie te geven, in het bijzonder wat aangaat in het formulier tot bevestiging van Diena- ren des Woords de invoering van een soort orde- ning bij de handoplegging, en het prijsgeven van de uitdrukking „Herder“, speciaal voor den Dia- naar des Woords en de desbetreffende uiteenzet- ting in het tegenwoordige formulier; en in het huweliksformulier het terugbrengen van de ont- zaken „doel“ van de instelling van het hewe- lijk van drie tot twee; om rekening houdende met de van onderscheiden zijde gemaakte opmer- kingen, een volgende Synode van een historisch, exegetisch en liturgisch wel gemotiveerd voorstel te dienen.

6o. Wat de Gezangen betreft:

dat de Synode het voorloopig late bij wat we hebben en voor de uitbreiding van dezen „bundel“ wachte, tot voor onzen openbaren eeredienst be- tere en geschiktere berijmingen en zangwijzen wor- den aangeboden.

Tenslotte achten de kerken het nog gewenscht, dat er ook in de woordenkeus der formulieren geenerlei wijziging worde aangebracht, tenzij zulk een wijziging beslist noodzakelijk is, en er voort- een taalkundig onderzoek is ingesteld naar de be- tekenis van zulk een wijziging, opdat niet licht- vaardig aan den bedoelden zin, of het classiek karakter onzer formulieren schade worde aange- bracht.

BIJLAGE I. Als voorbeeld van de bedoeling van sub 1o. c. diene het volgende concept:

Geliefden in onzen Heere Jezus Christus. Gij zijt hier verschenen om naar den eisch van het verbond der genade, dat ook aan u door den H. Doop bezegeld is, voor God en Zijn Heilige gemeente in 't openbaar belijdenis te doen van uw geloof en aldus toegang te erlangen tot des Heeren Heilig Avondmaal.

Wilt daartoe ongeveinsdelyk antwoorden op de volgende vragen:

Ten eerste. Verklaart ge, dat ge de leer onzer Kerk, die gij geleerd, gehoord en beleiden hebt, houdt voor de ware, zaligmakende leer, overeen- komende met de Heilige Schrift, en belooft ge, met verwerping van alle dwaling, in de belijdenis van die leer, door Gods genade, standvastig te zullen blijven in leven en sterven.

Ten tweede. Belijdt ge, thans den toegang tot het Heilig Avondmaal vragende, dat gij u vanwege uwe zonden mishaaft en u daarover voor God verootmoedigt, dat gij nochtans vertrouwt de ver- geving uwer zonden in het bloed van Jezus Christus, den eenigen Zaligmaker te hebben en dat het uwe hartelijke keuze is, den Heere lief te hebben en te dienen naar Zijn Woord, de wereld te verlaten, uwe oude natuur te dooden en in een Godzalig leven te wandelen.

Ten derde. Belooft gij te zullen volharden in de gemeenschap der Christelijke Kerk, inzonderheid door een naastig zoeken van de bediening des Woords en der Sacramenten en u te onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, indien het mocht gebeuren (wat God genadiglyk verhoede), dat gij in leer of leven u kwaamt te misgaan?

N.N. Wat is daarop Uw antwoord?

Antwoord enz.

Overgenomen door de Synode worden met eenige wijziging de voorstellen van de Classis Dokkum over echtscheiding en leerboek, zoodat ze luiden:

Echtscheiding. De Generale Synode sprek- zich uit overeenkomstig de conclusie, door Prof. Ridderbos subsidiair voorgesteld aan het eind van zijn Memorie (Rapportenboek pag. 65).

Leerboek. De Generale Synode besluit in zake het leerboek voor de catechisatie, zoo naar mogelijk zich aan te sluiten bij den Catechismus, dezen intact te laten als belijdenisformulier, doch voor de leerlingen de vragen en antwoorden, met behoud van gansch den inhoud, te vereen- voudigen en ze naar de algemeene erkende behoe- ven van dezen tijd aan te vullen; zoodanig dat het karakter van het praktisch belijden meer dan dat van een logische samenvatting bewaard blijft; — en

als in het De voor kerk van des tijds

Geheel ger gere Synode. Toch heeft kenbaar gem Tegen dit Particuliere : geelte, 6 Jun werd opgeno 22 Jun j.l. de rapporten

Met geen gelding gen Onwillekeu node is gep

Men weet, porten op d hellige goede

Hij vond, reetstreeks u kennen.

Over het a van een ove enigen.

Het resulta Maar beha geving, d ze

Voelde hij vertollige g En krijgen kerken in Synode?

Friesland Arme Syn

= Voorbeelde

In onze b of „u voorn we het gevo te Kalff. Te woordenboek als „op u n aaitigt.

In „De Ba hoe de heer van voorbeel

In het n atlevering thans dire school te van Prof. wijziging v aan met enkele hi

In een wordt ges

„Want

Ter sto De tafel

d.w.z.: wa besloot ik maken.

Andere Boccaccio's

1. „Do dello gesp verstoort vergelden, Blondello vertaling besloot.

2. „... bedenken te trouwe voorloir es d.w.z. hij

3. „... rentijners en de naa den“, d.w Fransch:

4. „... Fransch:

Voorts taling van

Boven lve sche lever voor hem zijn leven het plan

Latijnsche Tweede u nemen

betrouwt, überde w tijnsche te vast besle

Als voc brief van van Flore der Verh

... er met goede lykheden, de Medici dat hij be de stad t

heid voor allen
bed na de han-
ten, de opname
waarbij dan ook
den dienst en

voor de he-
het Avond
kerkelijke
ven uit de des

„vermaningen“
n der kerkelijke
inderloop in de
wijzen, te laten
1) onderwijzen
an volwassenen
in de aanspraak
allen en in het
„broeder(s) of

acht een verkant
— hetgeen ech-
schelijkheid dat
het gehele for-
elzonder groot
der geval de
leud lijd van
dan niet alleen
de zelf vast te
r alleen bij de
ring in den mid-
shruikt zal wor-

tot bevestiging
rdis; van de
u van het Hu-
ander van deze
og eens aan een
et bijzonder wat
iging van Diona-
en soori o r d e
t prijsgeven van
voor den Dia-
fende uiteenzet-
fieri; en in het
van de over-
van het huwe-
ening houdende
emaakte opmet-
een historisch
tivede voorstel

late hij wat we
dezen „bomel“
t eeredienst be-
zangwijzen wor-
nog gewenscht,
der formulieren
icht, tenzij zulk
e, en er vooral
ld naar de be-
pdat niet licht
of het classiek
e worde aange-
e bedoeling van
rept;
es Christus. Gij
eisch van het
u door den H.
Heilige gemeente
van uw geloof
se Heeren Heilig

twoorden op de
de leer onzer
i beloden hebt,
leer, overre-
beloofd ge met
e belijdenis van
vastig te zullen

ten toegang tot
t gij u vanwege
over voor God
reouwt de ver-
Jezus Christus,
en dat het uwe
f te hebben en
eld te veraken
n een Godzalig

volharder in de
k, inzonderheid
t bediening des
te onderwerpen
icht, indien het
glijk verhoedel,
te misgaan?
ord?

rden met eenige
Classis Dokkum
odat ze hielden
Synode spreke
sie, door Prof.
n het eind van
65)

ode besluite in
alijn, zoo nauw
n Catechismus
formulier, doch
ntwoorden, en
oud, te veroren-
erkende behoef-
oodnig dat het
meer dan dat
nd blijft: — en

das het leerboek niet in te richten op de wijze
als in het rapport is aangegeven.

De voorstellen van de Classis Hallum en van de
kerk van Leeuwarden over art. 13 K.O. worden om
des tijds wil teruggenomen.

geheel gereed gekomen is alzo deze Particu-
lere Synode met de behandeling der rapporten niet.
Toch heeft ze haar gevoel over het meerendeel
lebaar gemaakt.

Tegen dit uitgewerkte verslag staat dat van de
Particuliere Synode van Friesland, Zuidelijke Ge-
deelte, 6 Juni j.l. te Sneek gehouden, gelijk het
werd opgenomen in het „Friesch Kerkblad“ van
22 Juni j.l. al een heel poover figuur, n.l. wat
de rapporten aangaat.

Met geen enkel woord wordt daarover ook maar
melding gemaakt.

Onwillekeurig valt het oog er op, dat deze Sy-
node is gepraesideerd door Ds de Geus.

Men weet, hoe deze het behandelen van de rap-
porten op meerdere vergaderingen tot de over-
tollige goede werken rekende.

Hij vond, dat de kerkeraden hun oordeel maar
peetstreeks aan de Generale Synode moesten doen
kennen.

Over het algemeen kon men zich niet dien raad
van een overigens verstandig raadgever niet ver-
enigen.

Het resultaat wees dit uit.
Maar behaalde hij misschien in zijn naaste om-
geving de zege?

Voelde hij er ook niets voor om dan tenminste
overtollige goede werken te doen?

En krijgen we nu wellicht van alle Friesche
kerken in het Zuiden voorstellen ter Generale
Synode?

Friesland (Z. D.) telt 72 kerken.

Arme Synodale commissie ad hoc dan!

— Voorbeelden.

In onze bespreking over het „voor u neemt“
of „u voornemt“ in het Doopsformulier gaven
we het gevoel van Dr A. Kluyver en Dr
G. Kalf. Tevens merkten we op, dat geen enkel
woordenboek ons bekend het oude „voor u neemt“
als „op u neemt“ of „voor uw rekening neemt“
afliegt.

In „De Bazuin“ wijst Ds C. Lindeboom er op,
hoe de heer Chr. Stapelkamp in 1906 wel tal
van voorbeelden voor het tegendeel bijbracht.

In het nu verdwenen „Ons Tijdschrift“ (Decem-
beraflevering, 1906) kwam de heer Chr. Stapelkamp,
thans directeur van de Christelijke Hoogere Burger-
school te Groningen, zich scharen aan de zijde
van Prof. Rutgers. Dat de door dezen aangebrachte
wijziging volkomen gerechtvaardigd was, toonde hij
aan met een reeks van bewijzen, waarvan we
enkele hier laten volgen:

In een kluchtspel van Cornelis Everaert (1512)
wordt gezegd:

„Want also houde, als hij thavent ten huse inne
[quam,
Ter stont ic voor mij met zinne nam,
De tafel te deckene, en tvier te makene“.

d.w.z.: want zodra hij 's avonds in huis kwam,
besloot ik, de tafel te dekken en 't vuur aan te
maken.

Andere voorbeelden zijn uit de vertaling van
Boccaccio's Decamerone:

1. „Doen wert Ciacco de eluchte hem van Blon-
dello gespeelt terecht gewaer; dies hij niet luttel
verstoort zijnde voor hem nam Blondello dat te
vergelden, d.w.z. Ciacco vat het plan op, besloot,
Blondello de grap betaald te zetten. De Fransche
vertaling heeft: il delibera de leu payer, d.w.z.
besloot.

2. „..... daeromme hij sonder eenich verder
bedenken voor hem nam die zelve tot zijne bruyt
te trouwen.“ Fransche vertaling: proposa de la
vouloir espouser. Dus: voor hem nam = proposa,
d.w.z. hij vormde het plan, of nam zich voor.

3. „..... want hij vernomen hadde dat de Flo-
rentijners oorloge voeren teghens de Senensers,
en de nam voor hem metter Florentijne te strij-
den“, d.w.z. vatte het plan op of nam zich voor.
Fransch: il se delibera, d.i. besloot.

4. „..... hij nam voor hem in zijn herte.“
Fransch: il concend en son entendment.

Voorts twee bewijzen uit de Nederlandse ver-
taling van Erasmus' Colloquia Familiaria.

Boven het hoofdstuk over „Het Vermoemde Hoof-
sche leven“ staan de woorden: „Hoe ymand die
voor hem genomen heeft in 't Hof te verkeren
zijn leven sal aenstelle“, d.w.z. hoe iemand, die
het plan gevormd of zich voorgenomen heeft enz.
Latijnsche uitgave: decrevit, d.i. besloot heeft.

Tweede citaat: „Voor eerst moet gij vast voor
u nemen en daer bij blijven, dat gij niemant yets
betrouwt, hoe vriendelijk hij schijnt.“ De gespa-
teerde woorden dienen hier ter vertaling van 't La-
tijnsche tecum statuito, d.i. gij moet bij u zelven
vast besluiten.

Als voorbeeld kan ook dienen een zin uit een
brief van Laurens de Medicis aan „de Heerschappij
van Florensis“ (uit P. C. Hooft's Rampsaligheden
der Verheffing van den Huize van Medicis):
„..... ende heb daarom voor mij genomen, mij
met goeden oorlof van uwe hoogverhevene Heer-
lijkheden, te verfoegen tot Napels.“ Dus: Laurens
de Medicis schrijft aan de regeering van Florence,
dat hij het plan gevormd, zich voorgenomen heeft,
de stad te verlaten en naar Napels te vertrekken.

Ten slotte. De 17de eeuwse dichter J. van
Paffenrode zegt aan het einde van zijn spel „De
bedroge Girighejd“:

„Darm gij jongelie, die voor u neemt te trouwen,
Siet meer naar 't dengdriek als naar schairijk in
[de vrouwen.“

Wat natuurlijk niet anders zeggen wil dan: „Gij
jongelieden, die het plan vormt, of die u voornemt
te trouwen enz.“

Een correspondent schrijft ons ook hierover.
Destijds trok de heer Stapelkamp deze konclu-
sie: „Wil men dus in het Formulier van den Doop
de verouderde woorden vervangen door thans gang-
bare, opdat zij, die thans dat formulier hooren
of lezen daarbij dezelfde gedachten zullen krijgen
als onze Geref. vaders der 16de en 17de eeuw,
hetgeen toch ook de bedoeling is van de uitgave
der Geref. liturgie door Prof. Rutgers — dan is
't niet alleen geoorloofd, doch zelfs noodig,
voor hem nemen te vervangen door zich
voornemen.“

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Vrouwenogen en vrouwenharten.

Niemand schrikke van dit opschrift.
Niemand zegge: die oogen en harten zijn een
betere plaats waar dan in deze rubriek. Ik ont-
leen dezen titel aan een artikel, dat Anthonia
Margaretha mij toezond, en dat ik uit revo-
rentie voor onze christenvrouwen in het algemeen,
voor de schrijfsters onder die vrouwen in het bij-
zonder, en voor deze autrice in het allerbijzonderst
gaarne een plaats gun in ons orgaan. Het is niet
alleen voor dominees gewenscht, dat ze zelf eens
zwijgen, en anderen beluisteren, maar ook schrij-
vers in kranten moeten van tijd tot tijd zelf hun
pen rust gunnen, om van anderen te leeren.
Daarom, en om nog andere redenen is het mij een
genoegen en een eer Anthonia Margaretha
gastvrijheid te verleenen, al veroorloof ik mij, wan-
neer zij uitgesproken is, in 't kort te vertellen
wat mannenogen in haar stuk zien, en mannen-
harten door zulk een ontboezening gevoelen.
Thans volgt het artikel.

Hoe vrouwenogen zien en vrouwenharten voelen.

1.

„En waar luiten bleken in onzen verkiezings-
arbeid is er nog de tijd die te herstellen“, zoo stond
het woordelijk in het hoofdstuk van „De Standaard“
van Zaterdag 14 April j.l.

Ligt in deze veronderstelling niet de vraag opge-
sloten, waar die fouten kunnen schuilen?

Schuilen, zeg ik, want ze zijn natuurlijk niet
met opzet gemaakt.

Maar gemaakt zijn ze!

En waar hoogstaande mannen ridderlijk genoeg zijn
zelf het denkbeeld te opperen, daar zullen ongetwijfeld
andere vooraanstaande mannen de gedragingen der
Antirevolutionaire Partij aan een nauwkeurig onder-
zoek onderwerpen, om dienst te doen als „de vriend,
die mij mijn feilen toont“.

Maar toch zal men nimmer achter de gehele waar-
heid komen, zoolang er verzuimd wordt na te gaan,
hoe vrouwenogen zien en vrouwenharten voelen.

Om dat te weten te komen zouden er vrouwenmonden
moeten opengaan, en men maakt het der Antirevolu-
tionaire vrouw nu eenmaal niet gemakkelijk, in haar
Partij voor haar opinie uit te komen.

Haar meening laat den meesten mannen koud, en toch
moeten zij die, zal het goed zijn, kennen en toetsen.
Met een hooghartig daarvan zwijgen of een minach-
tend daarover-praten komt men er niet, maar doet
men de A.R. Partij ongezwaar veel schade.

De uitslag der jongste gehouden verkiezingen werden
in boven aangehaald hoofdstuk voor de Antirevolu-
tionairen bevredigend genoemd.

Geen reden tot klagen dus, maar — evenmin tot
roemen!

Nu ligt het voor de hand, dat men aanstonds
naar een verklaring zoekt van het feit, dat het stem-
mencijfer bij de Christelijk-Historischen met reuzen-
sprongen omhoog ging, terwijl het bij de Antirevolu-
tionairen hier en daar achteruit liep.

Aan een mogelijk verband tusschen deze beide
gegevens schijnt men liefst niet te willen denken.
„Interessant blijft de groei van de Christelijk-His-
torische Partij.“

„Zij groeit in de tegenslagen, die den Vrijheidsbond
treffen. En de eerste indruk, dien de cijfers van
de Statenstemmen geven, is dat deze groei zich nog
eetigermate voortzet. Maar toch gaat hij reeds veel
trager en mag wel voorspeld, dat de stilstand
naby is.“¹⁾

Deze bewering wordt dan gestaafd door een staafje
van de cijfers der Kamerverkiezing over de jaren 1918,
1919, 1922 en 1923 voor de provincies Groningen,
Zuid-Holland, Noord-Holland, Zeeland, Friesland en Gro-
ningen, waaruit blijkt, dat alleen Noord-Holland een
flinke winst heeft gegeven voor de Christelijk-His-
torische Partij, vooral door den groei in Amsterdam,
de stad, die ditmaal vrij ongunstig was voor de
Antirevolutionairen.

Ook in Groningen werd achteruitgang geconstateerd
voor deze laatste, terwijl de groei der Christelijk-His-
torischen „voor een deel niet verklaard uit de eigen-
aardige wijze, waarop daar als ook elders gewerkt
werd door de Hervormd Gereformeerde Staatspartij

met die droeve propaganda, die den Christelijk-His-
torischen leeren kan, hoe licht men geslagen wordt met
den stok, dien men zelf sneed.“²⁾

Ge ziet, al wordt de groei der Chr. Hist. Partij
hier slechts voor een deel verklaard, de gedachte
dat deze mogelijk zou kunnen groeien ten koste van
de Antirevolutionairen wil er niet in. Hier zou mis-
schien de vraag van pas zijn of de Antirevolutionairen
mogelijk ook niet in het bezit zijn van een dergelijken
rotting?

Is het niet merkwaardig, dat juist Amsterdam en
Groningen achteruit gingen in stemmencijfer?

Een waarschuwend „cherchez la femme“ kon hier
wel eens ter dege op zijn plaats zijn.

Laat mij dit nader mogen verklaren.

Voor de invoering van het vrouwenstemrecht door
den Staat, had het der A. R. Partij zeker vrij ge-
staan tot een conclusie te komen als die op de
huitengewone Deputatenvergadering in October 1922
genomen werd. De Antirevolutionaire vrouwen hadden
dan dadelijk bij het in bezit komen van het kies-
recht geweten waar zij aan toe waren. En ieder
die niet met den inhoud der conclusie accoord ging
— welnu, die trad eenvoudig niet toe als lid der
A. R. Partij. De eenheid van beginsel zou zoodoende
in de onderdeelen bewaard zijn gebleven.

Maar nu de A. R. Partij niet vóór de invoering
van het vrouwenkiesrecht tot deze conclusie gekomen
was, had zij deze nu de toetreding van het vrou-
welijk deel, dat in aantal dat der mannen aanzienlijk
overtreft³⁾ niet mogen bekrachtigen zonder hare voor-
kennis en hare goedkeuring. Deze handelwijze was,
zooal niet geheel in strijd met, dan toch alteminst
in den geest van artikel I van „Ons Program“:

„De Anti-Revolutionaire of Christelijk-Historische
richting vertegenwoordigt, voor zooveel ons land
aangaat, den grondtoon van ons volkskarakter,
gelijk dit, door Oranje geleid, onder invloed der
Hervorming, onstreeks 1572, zijn stempel ontving;
en wenscht dit, overeenkomstig dezen
gewijzigden volkstoestand, in een
vorm, die aan de behoeften van onzen
tijd voldoet, te ontwikkelen.“⁴⁾

Het gaat dus niet in de eerste plaats over den
inhoud der conclusie, maar over de mi. on-
rechtvaardige wijze waarop deze werd genomen.
De naam van partijbesluit verdient zij dan ook
alteminst. De minderheid in de Partij (niet kwalitatief
maar quantitief) nam een besluit over en zonder,
zoo men wil ten koste van de meerderheid in
de Partij, zonder deze daarover eerst gehoord te
hebben.

Dit is een groote, schier onherstelbare tactische
fout geweest, die misschien juridisch door een kundig
advocaat nog wel te verdedigen zal zijn, maar die
ethisch, volgens vrouwenlogica, niet door den beu-
gel kan.

Een ding hebben de leiders der A. R. Partij hierbij
stellig over het hoofd gezien, n.l. dat, nu de positie
der vrouw door den wereldtoestand dermate veran-
derde, niet alleen de vrouwen, maar ook de man-
nen zich aan de gewijzigde levensomstandigheden
moesten leeren aanpassen.

Huitengewone tijdsomstandigheden vragen huitenge-
wone maatregelen. De A. R. Partij heeft door de toe-
treding der vrouw een metamorfose ondergaan, die
men vroeger onmogelijk zou hebben geacht en waarvan
herhaling uitgesloten is.

Om te weten waar men nu voortaan aan toe zou zijn,
was uitwisseling van gedachten allereerst eisch. Immers,
het komt er voor een leider voor alles op aan, dat
hij degenen, die aan zijne leiding zijn toevertrouwd,
kent en begrijpt. Het is niet alleen de vraag, wie de
leider is, maar ook en vooral wie zij zijn, die geleid
moeten worden.

Een Deputatenvergadering, waar de vrouw niet in-
plaats van den man, maar naast hem gelijkelijk
vertegenwoordigd was, zou in de gegeven omstan-
digheden het meest doeltreffend zijn geweest.

Openlijk had de Christen-vrouw daar dan kunnen
belijden, dat zij nimmer op grond van gelijk-
heid wenscht op te treden inplaats van den man,
alsof zij verstandiger en beter zou handelen dan hij,
maar dat zij op grond van de ongelijkheid
tusschen man en vrouw, in deze abnormale tijden desge-
wenscht genogen was, naast hem haar gaven en talenten
beschikbaar te stellen.

Daar had men haar dan de gelegenheid kunnen
open laten, eigener beweging het haar door de Re-
geering officieel verleende mandaat voorloopig vol-
vertrouwen te laten rusten of opnieuw neer te leggen in
krachtige broederhanden. Misschien had zij dit niet zoo-
zeer gedaan omdat zij er zelf zooveel bezwaar in zou
gehad hebben zitting te nemen in een regeeringscollege,
als wel wijl zij, evenals de leiders onzer Partij, de men-
taliteit van ons christenvolk goed kent. Zij had allicht
voorloopig van dit recht geen gebruik wenschen te
maken, wel wetende, dat zij daarmede den zwakken
broeder zou ergeren.

Belaas heeft men der Antirevolutionaire vrouw deze
geheel eenige gelegenheid om voor haar principe uit
te komen onthouden.

Een conclusie betreffende de vrouw, zonder haar
over haar genomen, is in veler oog zoo goed als
waardeloos en heeft de positie der Partij niet versterkt,
maar verzwakt — ook in het oog van den buiten-
staander.

Door de gewijzigde toestanden is eenige reorgani-
satie in het bestuur nu eenmaal onvermijdelijk ge-
worden. Artikel I van „Ons Program“ laat voldoende
ruimte om percentsgewijze, maar het ledental der kies-
verenigingen, naast den man een zeker aantal vrou-
wen toe te laten als bestuurslid. Dit zal den arbeid

¹⁾ Zie het Rapport der Commissie ingesteld door de
Deputatenvergadering van 13 Mei 1920, bladz. 36 bovenaan.

²⁾ Wij spijteren.

³⁾ Zie „De Standaard“ van 14 April j.l.